

Εργασία στο Μάθημα των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων

Θέμα:

Το φυσικό περιβάλλον κατά το Ελληνικό Σύνταγμα και το Ευρωπαϊκό Δίκαιο

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Σχολή Νομικών Οικονομικών και Πολιτικών Επιστήμων
Τμήμα Νομικής
Επιβλέπων καθηγητής: κ. Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος
Φοιτητής: Κιουρτζίδης Σπάρτακος, τηλ. 6956536033
ΑΜ: 1340200700528

Πίνακας Περιεχομένων

Κεφάλαιο 1

Η προστασία του φυσικό περιβάλλον από την σκοπιά του
Ελληνικού Συντάγματος (κατά το άρθρο 24Σ)

1. Έννοια: Φυσικό περιβάλλον σελ.6-7

2. Το περιεχόμενο της Συνταγματικής προστασίας του
περιβάλλοντος (άρθρου 24Σ)

2.1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος
ως υποχρέωση του κράτους. σελ.7-8

2.2. Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος - ως δικαίωμα
του καθενός. σελ.9-10

2.2.1. Η άσκηση του δικαιώματος στην προστασία του
περιβάλλοντος. σελ.10-11

2.3. Το περιεχόμενο του δικαιώματος στην προστασία του
περιβάλλοντος. σελ.11-12

Κεφάλαιο 2

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από την σκοπιά του
Ευρωπαϊκού δικαίου.

1. Η προστασία του περιβάλλοντος στις Καταστατικές Συνθήκες

1.1. Οι απαρχές σελ.13-14

1.2. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ σελ.14-16

2. Ευρωπαϊκός χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων. σελ17-18

3.Γενικές αρχές που κατοχυρώνονται στις καταστατικές συμβάσεις και διέπουν την περιβαλλοντική δράση της Κοινότητας.

3.1. Η αρχή της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης (άρθρο 174 παρ. 2 ΣυνθΕΚ, πρώην 130P). σελ.19-20

3.2. Η αρχή του ρυπαίνοντος. σελ.20

3.3. Η αρχή της συνεργασίας-επικουρικότητας (Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη άρθρο 130Π). σελ.20-21

3.4. Η αρχή της ενσωμάτωσης. σελ.21

3.4.1. Η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης. σελ.22

3.5. Η αρχή της επανόρθωσης των προσβολών του περιβάλλοντος κατά προτεραιότητα στην πηγή τους (άρθρο 174 παρ. 2 Συνθ ΕΚ, πρώην 130P) σελ.22-23

4.Περιεχόμενο της προστασίας του περιβάλλοντος σελ.23

5.Όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αρμοδία για τα περιβαλλοντικά ζητήματα. σελ.23-24

6.Σύγκριση της προστασίας του περιβάλλοντος από το ελληνικό Σύνταγμα και το Ευρωπαϊκό δίκαιο σελ.24-26

Νομολογία (αποφάσεις) σελ.26-34

Βασικά Συμπεράσματα σελ.35-36

Περίληψη σελ.36-37

Summary σελ.37

Συνομογραφίες:

1. ΕΕ- Ευρωπαϊκή Ένωση
2. ν.- νόμος
3. ΣτΕ- Συμβούλιο της Επικράτειας
4. Σ- Σύνταγμα
5. αρ.- άρθρο
6. παρ.- παράγραφος
7. εδ.- εδάφιο
8. ΕΕΠ.- Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη
9. ΕΟΚ.- Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
10. ΕΚ- Ευρωπαϊκή Κοινότητα
11. ΣΜ- Συνθήκη του Μάαστριχτ
12. ΕΟΠ- Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος
13. ΔΕΚ- Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
14. ΣΑ- Συνθήκη του Άμστερνταμ

Το Θέμα

Οι υπερβατικές ανθρώπινες επεμβάσεις επί του περιβάλλοντος είχαν ως αποτέλεσμα τη διατάραξη της περιβαλλοντικής ισορροπίας, την αλλοίωση των φυσικών του διεργασιών και την υποβάθμιση της ποιότητας της ανθρώπινης ζωής. Το αποκορύφωμα δε των αρνητικών τους συνεπειών είναι ότι έφτασαν να θέσουν σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα του πλανήτη δημιουργώντας παράλληλα πολλά και επικίνδυνα προβλήματα και σοβαρά περιβαλλοντικά ατυχήματα. Τα μεγαλύτερα και κυριότερα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα – γνωστά ως « παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα»- είναι μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα : Η εξασθένιση της στοιβάδας του όζοντος, το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η ρύπανση του περιβάλλοντος εν γένει, η υποβάθμιση και ρύπανση βασικών περιβαλλοντικών πόρων, όπως του αέρα, του νερού (λίμνες, θάλασσες, ωκεανοί), του εδάφους, το φαινόμενο της ερημοποίησης και η μείωση της βιοποικιλότητας. Είναι πλέον φανερό ότι υπάρχει ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος από τις αρνητικές συνέπειες των ανθρώπινων

δραστηριοτήτων. Την ανάγκη αυτή μπορεί να καλύψει μια νομοθετική θέσπιση υποχρεωτικών κανόνων δικαίου στο επίπεδο κρατικό αλλά και παγκόσμιο. Το αντικείμενο αυτής της εργασίας είναι η ανάλυση της προστασίας του περιβάλλοντος και δικαιώματος στο περιβάλλον, που παρέχει το ελληνικό Σύνταγμα και το ευρωπαϊκό δίκαιο. Πρέπει να επισημανθεί, σε αυτό το σημείο, ότι το περιβαλλοντικό πρόβλημα είναι ένα πρόβλημα κοινό και η λύση του απαιτεί παραμέληση της προαγωγής των εθνικών συμφερόντων και μια κοινή πολιτική, που θα εξυπηρετεί τα συμφέροντα του πλανήτη μας. Για αυτό θεωρώ εύστοχο να εντοπίσουμε την λειτουργία της ΕΕ σε αυτό το τομέα που κατά την γνώμη μου, πρέπει να γίνει πρότυπο συνεργασίας για επίλυση του περιβαλλοντικού προβλήματος.

Κεφάλαιο 1

Η προστασία του φυσικό περιβάλλον από την σκοπιά του Ελληνικού Συντάγματος (κατά το άρθρο 24Σ)

1. Έννοια: Φυσικό περιβάλλον

Υπάρχουν διάφοροι ορισμοί της έννοιας του περιβάλλοντος όπως αυτοί που προκύπτουν από τη νομολογία του ΣΤΕ 3146/1986 και από τη νομοθεσία, Ν. 1126/1981, Ν. 360/1976. Ο ορισμός που δίνει το 1ο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον είναι ο εξής «περιβάλλον είναι το σύνολο των στοιχείων που συγκροτούν με την διαπλοκή των σχέσεών τους, το πλαίσιο, τα μέσα και τις συνθήκες ζωής του ανθρώπου και της κοινωνίας». Συγγενείς προς την έννοια του περιβάλλοντος είναι και οι έννοιες του βιοτικού πλαισίου, των βιοτικών βάσεων του ανθρώπου και της ποιότητας ζωής. Το περιβάλλον εννοείται εν στενή και εν ευρεία έννοια. Με τη στενή έννοια το περιβάλλον εμπεριέχει μόνον το φυσικό περιβάλλον, δηλαδή της βιοτικές βάσεις ή φυσικούς πόρους του ανθρώπου, ενώ με την ευρεία έννοια εννοείται το συνολικό περιβάλλον που περιλαμβάνει τον άνθρωπο, τους κοινωνικούς και πολιτιστικούς θεσμούς και αγαθά.

2. Το περιεχόμενο της Συνταγματικής προστασίας του περιβάλλοντος (άρθρου 24Σ)

2.1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος ως υποχρέωση του κράτους.

Στην παρ. 1 άρθρου 24Σ καθορίζεται ακριβώς η προστασία του περιβάλλοντος ως υποχρέωση του κράτους, το οποίο οφείλει να λαμβάνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα για τη διαφύλαξη του – προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Η προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων ρυθμίζεται με νόμο. Στη ρυθμιστική αρμοδιότητα και στον έλεγχο του κράτους βρίσκεται επίσης και η χωροταξική αναδιάρθρωση της χώρας.

Η προστασία του περιβάλλοντος αποτελούσε και αποτελεί μια δεσμευτική για το κράτος επιταγή ¹, που απευθύνεται και στις τρεις εξουσίες, τη νομοθετική, τη δικαστική, τη διοικητική και έχει αυτοτέλεια και άμεση εφαρμογή. Το άρθρο 24 παρ.1Σ δεν αποτελεί επομένως κατευθυντήρια διάταξη άλλα κανόνα άμεσης και επιτακτικής ισχύος, με βάση τον οποίο κρίνεται η νομιμότητα των κρατικών πράξεων, κανονιστικού ή διοικητικού χαρακτήρα.

1. Η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας ερμηνεύοντας το άρθρο 24 παρ. 1Σ δέχτηκε ότι η προστασία του περιβάλλοντος έχει αναχθεί σε συνταγματικά προστατευόμενη αξία και ότι το κράτος υποχρεούται να θεσπίσει τα μέτρα εκείνα που κρίνει αναγκαία και πρόσφορα για την διαφύλαξη και προστασία του αγαθού αυτού.

2.2. Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος - ως δικαίωμα του καθενός.

«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους και δικαίωμα του καθενός».¹

Με διάταξη αυτή θεσπίζεται ρητά ότι η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί ατομικό δικαίωμα του καθενός, αυτό σημαίνει ότι όταν προσβάλλεται, μπορεί κάθε φυσικό ή ακόμα και νομικό πρόσωπο, δηλαδή οι φορείς του δικαιώματος, να ζητήσει έννομη προστασία έναντι οποιαδήποτε που το προσβάλει.

Το ατομικό δικαίωμα στην προστασία του περιβάλλοντος έχει τυπικά ισάξια θέση με το δικαίωμα στην ιδιοκτησία και η υποχρέωση του κράτους για προστασία της ιδιοκτησίας θα πρέπει να σταθμίζεται όταν συγκρούεται με το δικαίωμα σε ένα υγιινό και μη υποβαθμισμένο περιβάλλον.

Το άρθρο 24Σ καθιερώνει μόνον ένα *ατομικό δικαίωμα στη νομική και θεσμική προστασία του περιβάλλοντος, και όχι δικαίωμα στο περιβάλλον*. Τούτο διότι το δικαίωμα διαμεσολαβείτε από την κρατική προστασία και αυτήν έχει ως περιεχόμενο και αντικείμενο η αξίωση του ατόμου που γεννάται από αυτό. Στην περίπτωση αυτή δέκτης της αξίωσης για προστασία του περιβάλλοντος είναι το κράτος, το οποίο και βαρύνεται με την αντίστοιχη υποχρέωση προστασίας του.

1. Ρητά ατομικό δικαίωμα στην προστασία του περιβάλλοντος έχει προστεθεί στο αρ. 24Σ με την αναθεώρηση του Συντάγματος που έγινε 2001.

Δεν καθιερώνεται άρα με την νέα συνταγματική διάταξη ένα άμεσο δικαίωμα ατομικής απόλαυσης του περιβάλλοντος, μια οικολογική –θα λέγαμε- ατομική ελευθερία για οικολογικό αυτό-προσδιορισμό και για μια προσωπική δυνατότητα διάθεσης των όρων της ατομικής διαβίωσης σε ένα ισόρροπο οικολογικά περιβάλλον.

2.2.1. Η άσκηση του δικαιώματος στην προστασία του περιβάλλοντος.

Αρκεί το πρόσωπο που επικαλείται την παραβίαση να αποδείξει ότι υπέστη μια προσβολή άμεση και προσωπική στο δικαίωμα του για υγιεινό ισόρροπο και οικολογικά περιβάλλον. Δεν χρειάζεται να αποδείξει ότι και άλλοι θίγονται από το «αντιπεριβαλλοντικό μέτρο». Αρκεί ότι θίγεται ο ίδιος. Και στο σημείο αυτό έγκειται και η αδυναμία της καθιέρωσης ατομικού δικαιώματος στο περιβάλλον. Βλέπει την προστασία του περιβάλλοντος ως υπόθεση ατομική, και μόνον ως ατομική είναι και δικαστικά προστατεύσιμη, αφού το έννομο συμφέρον που δικαιολογεί την έναρξη της δίκης, πρέπει να είναι προσωπικό και άμεσο.

Γνώρισμα του δικαιώματος στη προστασία του περιβάλλοντος, όπως άλλωστε και κάθε ατομικού δικαιώματος, είναι ότι *στρέφεται κατά κύριο και αποκλειστικό λόγο κατά του κράτους*, όταν με πράξεις του

ή αποφάσεις του δεν ενεργεί προστατευτικά για το περιβάλλον ή παραλείπει να το προστατεύσει. Το ατομικό αυτό δικαίωμα έχει, εξάλλου, όπως όλα άλλωστε τα ατομικά δικαιώματα, ένα αμυντικό χαρακτήρα, προστατεύει το άτομο από κρατικές επεμβάσεις προσβλητικές του περιβάλλοντος. Δεν συνεπάγεται ωστόσο και υποχρέωση λήψης θετικών μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος. Η υποχρέωση αυτή υπάρχει αλλά δεν είναι συνέπεια του ατομικού δικαιώματος.

2.3. Το περιεχόμενο του δικαιώματος στην προστασία του περιβάλλοντος.

Καταρχήν το δικαίωμα στην προστασία του περιβάλλοντος έχει αμυντικό περιεχόμενο, δηλαδή τόσο το κράτος όσο και ιδιώτες πρέπει να απέχουν από τις πράξεις ικανές να προσβάλλουν το φυσικό περιβάλλον. Επίσης δικαίωμα στην προστασία του περιβάλλοντος έχει και προστατευτικό χαρακτήρα, όπως προβλέπεται στο αρ.24.παρ.1.εδ.2 «Για την διαφύλαξη του το κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ¹ η' κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας²». Δηλαδή και οι τρεις εξουσίες (εκτελεστική, νομοθετική και δικαστική) πρέπει να λαμβάνουν μέτρα απαραίτητα για την επαρκή προστασία του περιβάλλοντος πχ. νόμος περί προστασίας των δασικών εκτάσεων.

1. Η αρχή της προλήψεως (Ν 1650/1986)

Η αρχή αυτή σημαίνει απλά ότι είναι προτιμότερο να αποφεύγεται εκ των προτέρων η προσβολή του περιβάλλοντος παρά να αποκαθίσταται εκ των υστέρων η βλάβη του.

2. Η αρχή της αειφορίας (άρθρο 24 παρ. 1 εδ. β')

Η αρχή της αειφορίας ή αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, συνεπάγεται την προστασία του περιβάλλοντος για χάρη των επερχόμενων γενεών και σύμφωνα με τη νομολογία του ΣτΕ (2537/1996), «Το φυσικό περιβάλλον έχει αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό, προκειμένου να εξασφαλισθεί η οικολογική ισορροπία και η διαφύλαξη των φυσικών πόρων προς χάρη και των επόμενων γενεών».

Κεφάλαιο 2

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από την σκοπιά του Ευρωπαϊκού δικαίου.

1. Η προστασία του περιβάλλοντος στις Καταστατικές Συνθήκες

1.1. Οι απαρχές

Στην ιδρυτική Συνθήκη για την ΕΟΚ δεν είχε περιληφθεί, εύλογα, πρόβλεψη για την προστασία του περιβάλλοντος. Αποκλειστικός στόχος ήταν η δημιουργία της κοινής αγοράς. Αξίζει άλλωστε να σημειωθεί ότι το 1957 δεν υπήρχε σχετική συζήτηση, αφού το πρώτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον υιοθετήθηκε το 1972. Από τη δεκαετία του '70 άρχισε, αποσπασματικά πρώτα και με μεγαλύτερη πυκνότητα στη συνέχεια, να θεσπίζονται συναφείς κανόνες. Έτσι, συγκροτήθηκε σταδιακά το κοινοτικό δίκαιο περιβάλλοντος. Η προστασία του κατοχυρώθηκε, για πρώτη φορά, στις Καταστατικές Συνθήκες με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1987). Το άρθρο 130Π την ανήγαγε σε κοινοτική δράση και προσδιόρισε, με πολύ γενικό τρόπο, τις αρχές που τη διέπουν με την καθιέρωση της αρχής της ενσωμάτωσης και της αρχής της επικουρικότητας. Λίγα χρόνια αργότερα, η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) επέφερε με το άρθρο 130Ρ ΣυνθΕΚ¹ περιορισμένες μάλλον τροποποιήσεις.

1. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου: "Η πολιτική της

Διεθνοποιώντας την περιβαλλοντική πολιτική, προσέθεσε στους στόχους της «την προώθηση, σε διεθνές επίπεδο, μέτρων για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ή παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων».

1.2. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ

Η προστασία του περιβάλλοντος κατέστη με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1998) προτεραιότητα της κοινοτικής πολιτικής, προσδιορίζεται δε ιδίως στον Τίτλο XIX της ΣυνθΕΚ, ο οποίος περιλαμβάνει τα άρθρα 174-176. Σύμφωνα με το άρθρο 174 (πρώην άρθρο 130P)² το οποίο αναφέρεται στους στόχους και

Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος αποβλέπει σε υψηλό επίπεδο προστασίας και λαμβάνει υπόψη την ποικιλομορφία των καταστάσεων στις διάφορες περιοχές της Κοινότητας. Στηρίζεται στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος, κατά προτεραιότητα στην πηγή, καθώς και στην αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει". Οι ανάγκες στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον καθορισμό και την εφαρμογή των άλλων πολιτικών της Κοινότητας...".

2. Η παράγραφος 2 του άρθρου επαναλαμβάνει ουσιαστικά την παράγραφο 2 του άρθρο 130P της Συνθήκης του Μάαστριχτ.

στις αρχές της κοινοτικής πολιτικής περιβάλλοντος, η εν λόγω πολιτική «αποβλέπει σε υψηλό επίπεδο προστασίας...

Στηρίζεται στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος, κατά προτεραιότητα στην πηγή, καθώς και στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»». Εξάλλου, το άρθρο 175 (πρώην άρθρο 130Σ) προβλέπει τη διαδικασία θέσπισης μέτρων στον τομέα αυτόν, ενώ στο άρθρο 176 (πρώην άρθρο 130Τ) διευκρινίζεται ότι τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρούν και να θεσπίζουν μέτρα ενισχυμένης προστασίας.

Ιδιαίτερη σημασία έχει επίσης το άρθρο 6 ΣυνθΕΚ³, το οποίο κατοχυρώνει την αρχή της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής προστασίας στις άλλες κοινοτικές πολιτικές, «ιδίως προκειμένου να προωθηθεί η αειφόρος ανάπτυξη». Τέλος, στο άρθρο 2 ΣυνθΕΚ αναφέρεται ότι η Κοινότητα έχει ως αποστολή, μεταξύ των άλλων, τη διασφάλιση «υψηλού επιπέδου προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος», ενώ στο άρθρο 3 προβλέπεται ότι στις δράσεις που αναλαμβάνει η Κοινότητα περιλαμβάνεται γενικά «μια πολιτική στον τομέα του περιβάλλοντος».

3. Σύμφωνα με το άρθρο: "Οι απαιτήσεις της περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να ενταχθούν στον καθορισμό και την εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών και δράσεων που αναφέρουν στο άρθρο 3, ιδίως προκειμένου να προωθηθεί η αειφόρος ανάπτυξη".

Οι παραπάνω διατάξεις επαναλαμβάνονται και εμπλουτίζονται στο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, σε ένα ευρύτερο πάντως κανονιστικό πλαίσιο, που επιτρέπει και επιβάλλει την αναβάθμιση της προστασίας του περιβάλλοντος και την προώθηση της αιεφόρου ανάπτυξης⁴. Μετά τη δοκιμασία που υπέστη το Σύνταγμα στα πρόσφατα δημοψηφίσματα που διεξήχθησαν στη Γαλλία και στην Ολλανδία φαίνεται προς το παρόν αβέβαιη η τύχη του. Η επίκληση των διατάξεών του στη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν θα ήταν δυνατόν να αποτελέσει έρεισμα για τις σκέψεις και, πολύ περισσότερο, για τις κρίσεις του Δικαστηρίου, αφού πρόκειται για μη ισχύουσες διατάξεις.

Η αποστολή και οι στόχοι της κοινοτικής περιβαλλοντικής δράσης σύμφωνα με την συνθήκη του Άμστερνταμ (αρθρο174):

- Διατήρηση, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος.
- Προστασία, της υγείας του ανθρώπου
- Συνετή και ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων
- Προώθηση σε διεθνές επίπεδο, μέτρων για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ή παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων.

4. Βλ. σχετικά G. Kremlis, *The Treaty Establishing a Constitution for Europe and its Implications on Environmental Policy and Civil Protection: maintenance of the Status Quo of Upgrade?*, www.nomosphysis.org.gr

2. Ευρωπαϊκός χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Για πρώτη φορά, όλα τα δικαιώματα, που, μέχρι τότε, ήταν διάσπαρτα, στις διάφορες νομοθετικές πράξεις, όπως στις εθνικές νομοθεσίες και στις διεθνείς συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, των Ηνωμένων Εθνών, του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας, συγκεντρώθηκαν, σε ένα μόνο έγγραφο. Ο Χάρτης, παρέχοντας διαφάνεια και σαφήνεια, στα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες, συμβάλλει, στην ανάπτυξη της έννοιας του πολίτη της Ένωσης, καθώς και στη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (όπως επιβεβαιώνεται, στο προοίμιο του Χάρτη). Ο Χάρτης ενισχύει τη νομική ασφάλεια, όσον αφορά την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η οποία, μέχρι σήμερα, εξασφαλιζόταν, μόνο από τη νομολογία του Δικαστηρίου και από το άρθρο 6 της συνθήκης της Ε.Ε.

Ο Χάρτης περιέχει όλα τα αστικά, πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα των ευρωπαίων πολιτών και όλων των προσώπων, που διαμένουν, στην Ένωση. Οι διατάξεις του απευθύνονται, στα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, καθώς και στα κράτη-μέλη, μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Ο Χάρτης δεν επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης και δε δημιουργεί

καμία νέα αρμοδιότητα και κανένα νέο καθήκον, για την Ένωση. Την τήρησή του, σε όλες τις πράξεις της Ένωσης, θα την αναλάβει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

Η υποχρέωση των κρατών μελών να τηρούν τα θεμελιώδη δικαιώματα στο πλαίσιο της κοινοτικής νομοθεσίας, είχε, ήδη, επιβεβαιωθεί, από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Ο Χάρτης περιλαμβάνει ένα εισαγωγικό προοίμιο και 54 άρθρα, που κατανέμονται, σε 7 κεφάλαια. Το «δικαίωμα» στην προστασία του περιβάλλοντος κατοχυρώνεται στο κεφάλαιο IV¹.

1. Κεφάλαιο IV: « Αλληλεγγύη: δικαίωμα των εργαζομένων στην πληροφόρηση και στη διαβούλευση, στο πλαίσιο της επιχείρησης, δικαίωμα διαπραγμάτευσης και συλλογικών δράσεων, δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας, προστασία σε περίπτωση αδικαιολόγητης απόλυσης, δίκαιες και ισότιμες συνθήκες εργασίας, απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και προστασία των νέων στην εργασία, οικογενειακή και επαγγελματική ζωή, κοινωνική ασφάλεια και κοινωνική αρωγή, προστασία της υγείας, πρόσβαση σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος, προστασία του περιβάλλοντος, προστασία των καταναλωτών. »

3.Γενικές αρχές που κατοχυρώνονται στις καταστατικές συμβάσεις και διέπουν την περιβαλλοντική δράση της Κοινότητας.

3.1. Η αρχή της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης (άρθρο 174 παρ. 2 ΣυνθΕΚ, πρώην 130P).

Η αρχή της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης στηρίζεται στην ιδέα ότι η εκ των προτέρων αποφυγή των προσβολών στο περιβάλλον και η αντίστοιχη αντιμετώπιση των κινδύνων πριν την επέλευσή τους είναι, συνήθως, η αποτελεσματικότερη μέθοδος περιβαλλοντικής προστασίας, άρα και προτιμότερη από την εκ των υστέρων επέμβαση για παύση και ανόρθωση των βλαβών.

Συχνά η αρχή της πρόληψης συγχέεται με την αρχή της προφύλαξης, παρόλο που, κατ' ακρίβεια, πρόκειται για δύο αρχές με διαφορετικό περιεχόμενο η καθεμία που, ωστόσο, σε μεγάλο βαθμό αλληλοσυμπληρώνονται.

Στην αλυσίδα της περιβαλλοντικής προστασίας η αρχή της προφύλαξης λειτουργεί σε προγενέστερο χρονικά στάδιο, όταν, δηλαδή, υπάρχει επιστημονική αβεβαιότητα ως προς την ύπαρξη και την έκταση του κινδύνου, ο οποίος πιθανολογείται ως αποτέλεσμα μιας νέας δραστηριότητας. Στην αρχή της προφύλαξης δεν υπάρχει η επιστημονική βεβαιότητα για τον

κίνδυνο, υπάρχει, όμως, μια επιστημονική αφετηρία για να διαπιστωθεί ότι η συγκεκριμένη δραστηριότητα μπορεί εν δυνάμει να οδηγήσει σε κάποιες δυσμενείς επιπτώσεις για την υγεία ή/και το περιβάλλον. Η αρχή της πρόληψης ενεργοποιείται, όταν είναι επιστημονικά βέβαιο ότι μια συγκεκριμένη δραστηριότητα έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην υγεία· ο κοινοτικός νομοθέτης ή ο δικαστής έρχεται εδώ να περιορίσει τις επιπτώσεις αυτές επιτρέποντας την άσκηση μιας συγκεκριμένης δραστηριότητας μέσα από έναν ελεγχόμενο τρόπο άσκησής της. Κατά συνέπεια, η σωρευτική χρησιμοποίηση των όρων της προφύλαξης και της πρόληψης δεν είναι τυχαία ούτε συνιστά ταυτολογία, αλλά εκφράζει τη σχέση αλληλοσυμπλήρωσης που χαρακτηρίζει αυτές τις δύο αρχές.

3.2. Η αρχή του ρυπαίνοντος.

Σύμφωνα με την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», η ευθύνη και το κόστος των περιβαλλοντικών ζημιών και πιο συγκεκριμένα της αποφυγής και της εξάλειψής τους, πρέπει να αναλαμβάνονται από τον ίδιο τον ρυπαίνοντα και όχι από την ολότητα. Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» προβλέπεται στην Συνθήκη του Άμστερνταμ.

3.3. Η αρχή της συνεργασίας-επικουρικότητας (Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη άρθρο 130Π).

Η αρχή της συνεργασίας ή της επικουρικότητας καθιερώνεται από το κοινοτικό δίκαιο και ειδικότερα από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη άρθρο 130Π με βάση την αρχή αυτή δεν καθιερώνεται αρχή της προτεραιότητας μεταξύ κοινότητας και έννομων τάξεων στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος, αλλά συνεργασία και αξιοποίηση των αποτελεσματικότερων κάθε φορά μέσων. Με βάση την αρχή της επικουρικότητας, η Κοινότητα δεν είναι καταρχήν αρμόδια για ζητήματα προστασίας περιβάλλοντος. Η επέμβασή της νομιμοποιείται όταν η προστασία διασφαλίζεται καλύτερα με τη δική της δράση και όχι με αυτή των κρατών μελών.

3.4. Η αρχή της ενσωμάτωσης.

Με βάση την αρχή της ενσωμάτωσης, που κατέστη θεμελιώδης με την αναθεώρηση της Συνθήκης στο Άμστερνταμ, επιβάλλεται πριν από κάθε κοινοτική δράση, στο πλαίσιο οποιουδήποτε τομέα της κοινοτικής πολιτικής, να λαμβάνεται υπόψη η παράμετρος του περιβάλλοντος. Από την άλλη, αφενός τα κοινοτικά όργανα, όταν ενεργούν στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής πολιτικής, οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τις οικονομικές συνέπειες της δράσης τους, αφετέρου τα κράτη μέλη υποχρεούνται, όταν θεσπίζουν μέτρα ενισχυμένης

προστασίας του περιβάλλοντος, να μην παραβαίνουν τις υπόλοιπες υποχρεώσεις που τους επιτάσσει η Συνθήκη.

3.4.1. Η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας υιοθετεί την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης. Η αρχή αυτή επιδιώκει να συμφιλιώσει δύο παραδοσιακούς εχθρούς, την προστασία του περιβάλλοντος και την οικονομική ανάπτυξη στο πλαίσιο μιας προσεκτικής εξισορρόπησης μεταξύ των οικολογικών συμφερόντων από τη μία πλευρά και των οικονομικών συμφερόντων από την άλλη.

3.5. Η αρχή της επανόρθωσης των προσβολών του περιβάλλοντος κατά προτεραιότητα στην πηγή τους (άρθρο 174 παρ. 2 ΣυνΘ ΕΚ, πρώην 130P)

Με την αρχή της επανόρθωσης των προσβολών του περιβάλλοντος κατά προτεραιότητα στην πηγή τους διατυπώνονται στην πραγματικότητα δύο θέσεις: από την μια μεριά, η ανάγκη για κατασταλτικά μέτρα ως προς την προστασία του περιβάλλοντος και από την άλλη μεριά, εκείνη η θέση, σύμφωνα με την οποία η κοινοτική προσπάθεια θα πρέπει να τείνει σε επανόρθωση κατά προτεραιότητα στην πηγή της προσβολής.

Η ανάγκη για κατασταλτικά μέτρα ως προς την προστασία του περιβάλλοντος εκφράζει μια θέση που απορρέει και από τις

υπόλοιπες διατάξεις του πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου με περιβαλλοντικό αντικείμενο. Αποτελεί τη θετική συνιστώσα της απαγόρευσης υποβάθμισης του περιβάλλοντος αλλά και την απαραίτητη προϋπόθεση για τη διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας του. Είναι, ωστόσο, αμφίβολο αν μπορεί να θεωρηθεί ως δεσμευτικός κανόνας δικαίου, δεδομένου ότι διατυπώνεται με αόριστο τρόπο.

Αντιθέτως, η θέση της επανόρθωσης κατά προτεραιότητα στην πηγή έχει συγκεκριμένο περιεχόμενο, διότι υποδεικνύει τον ενδεδειγμένο τρόπο επέμβασης. Αποκτά ιδιαίτερη σημασία σε περιπτώσεις διασυνοριακών ρυπάνσεων, μεταφοράς επικινδύνων υλικών ή διαχείρισης αποβλήτων κτλ.

4. Περιεχόμενο της προστασίας του περιβάλλοντος

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ αναφέρεται όχι απλώς στην προστασία ή διατήρηση του περιβάλλοντος αλλά στη υποχρέωση βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος. Η ίδια υποχρέωση κατοχυρώνεται και στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ένωσης. Άρα, η κοινότητα σύμφωνα με την συνθήκη δεν έχει μόνο «παθητική» αρμοδιότητα, με την μορφή της διατήρησης του περιβάλλοντος, αλλά και ενεργητική, δηλαδή έχει αρμοδιότητα και υποχρέωση να προβαίνει στις θετικές ενέργειες με προσπάθεια βελτίωσης των περιβαλλοντικών όρων.

5.Όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αρμοδία για τα περιβαλλοντικά ζητήματα.

Εκτός από τα κύρια όργανα της ΕΕ, που ασχολούνται με τα περιβαλλοντικά ζητήματα, δηλαδή την Επιτροπή το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, έχει συσταθεί και ειδικός οργανισμός που λέγεται Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (European Environment Agency) και Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών και Παρατηρήσεων, ρόλος του είναι η συνεχής πληροφόρηση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των μελών της για κάθε ζήτημα σχετικό με το περιβάλλον, με απώτερο στόχο την επίτευξη αειφόρο ανάπτυξης.

Σε 1ο στάδιο ο ΕΟΠ αναλαμβάνει τη συγκέντρωση και ανάλυση των σχετικών με το περιβάλλον δεδομένων.

Σε 2ο στάδιο, παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα των περιβαλλοντικών πολιτικών που εφαρμόστηκαν.

6.Σύγκριση της προστασίας του περιβάλλοντος από το ελληνικό Σύνταγμα και το Ευρωπαϊκό δίκαιο

Είναι χαρακτηριστικό ότι η σύγκριση μεταξύ των συνταγματικών εξελίξεων σε Ελλάδα και Ευρώπη, από τη σκοπιά πάντοτε του περιβαλλοντικού δικαίου, αποβαίνει σαφώς υπέρ της πρώτης και σε βάρος της δεύτερης. Με το Σύνταγμα του 1975, η διαφύλαξη του φυσικού και πολιτιστικού

περιβάλλοντος αναγνωρίζεται ως πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας, ενώ με τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας και των πολιτικών δικαστηρίων (μέσω των άρθρων 57 και 966 επ. ΑΚ) η υποχρέωση αυτή παράγει άμεσα αποτελέσματα και μεταφράζεται σε κάτι παραπάνω από ένα κοινωνικό δικαίωμα. Αντιθέτως, την ίδια χρονική περίοδο, η Συνθήκη Ε.Ο.Κ., η οποία, βεβαίως, είναι προϊόν παλαιότερων αντιλήψεων, αγνοεί παντελώς την οικολογική παράμετρο. Εν συνεχεία, με τις διαδοχικές αναθεωρήσεις της Συνθήκης, η τελευταία εμφανίζεται για ένα διάστημα περισσότερο προηγμένη από το ελληνικό Σύνταγμα, υιοθετώντας έννοιες όπως η αειφόρος ανάπτυξη αλλά και διατυπώνοντας τις γενικές αρχές του περιβαλλοντικού δικαίου, όπως είναι η αρχή της πρόληψης, της προφύλαξης ή η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Η σχέση αυτή ανατρέπεται εκ νέου το 2001, εάν συγκρίνει κανείς, αφενός, το νέο άρθρο 24 Σ. και τη συναφή νομοθεσία και νομολογία που κατοχυρώνουν το δικαίωμα στο περιβάλλον με το άρθρο 97 του Χάρτη.

Κοντολογίς, σε ό,τι αφορά το λεξιλόγιο των δικαιωμάτων, ο ελληνικός συνταγματικός νομοθέτης, παρά τις όχι και τόσο αγνές αρχικές του προθέσεις, κατέληξε να χρησιμοποιήσει το λεξιλόγιο αυτό με ιδιαίτερη παρρησία σε ό,τι αφορά το αγαθό του περιβάλλοντος κατά την αναθεώρηση του άρθρου 24, τη στιγμή που οι ευρωπαίοι ομόλογοί του, ενώ δημιούργησαν σαφώς μεγαλύτερες προσδοκίες, μάλλον, απέτυχαν να

ενσωματώσουν στο Σχέδιο Συντάγματος μια σύγχρονη αντίληψη για το εν λόγω αγαθό, δηλαδή αντίληψη που να συνδέει την προστασία του περιβάλλοντος με ένα συλλογικό αλλά και ατομικό δικαίωμα.

Νομολογία (αποφάσεις)

1. Νομολογία που αφορά το ευρωπαϊκό δίκαιο του περιβάλλοντος.

1.1. Νομολογία του ΣτΕ που επικαλείται τις Καταστατικές Συνθήκες της ΕΕ περί της προστασίας του περιβάλλοντος.

i. Στην απόφαση ΣτΕ (Ε΄) 6210/1996 το Δικαστήριο περιορίστηκε σε γενική επίκληση της Συνθήκης του Μάαστριχτ και της αρχής της βιωσιμότητας, χωρίς να μνημονεύει συγκεκριμένη διάταξή της. Με αυτήν ακυρώθηκαν η προέγκριση χωροθέτησης και η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για την κατασκευή τεχνητών λιμενοδεξαμενών στην Αγία Ειρήνη Κεφαλονιάς.

ii. Στις ακόλουθες αποφάσεις γίνεται επίκληση της Συνθήκης του Μάαστριχτ όχι (μόνο) εν γένει αλλά και στα άρθρα 2 και 130P που διαγράφουν το πλαίσιο για την προστασία του περιβάλλοντος. Πρόκειται συγκεκριμένα για:

- Την απόφαση ΣτΕ (Ε΄) 5325/1996, με την οποία ακυρώθηκαν η προέγκριση χωροθέτησης και η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για την κατασκευή δεξαμενής αποθήκευσης υγρών καυσίμων στον όρμο Σούρπης του Νομού Μαγνησίας.

- Την απόφαση ΣτΕ (Ολ.) 4365/1997, που εκδόθηκε επί αιτήσεως ακυρώσεως κατά της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για την κατασκευή και λειτουργία της Δυτικής Περιφερειακής Λεωφόρου Υμηττού.

- Την απόφαση ΣτΕ (Ε΄) 772/1998, με την οποία ακυρώθηκε άδεια εξόρυξης βωξίτη στο Πολύδροσο του Νομού Φωκίδας.

- Την απόφαση ΣτΕ (Ε΄) 375/2000, με την οποία ακυρώθηκε η έγκριση περιβαλλοντικών όρων «για το έργο έρευνας με γεώτρηση βωξίτη στο Νομό Φωκίδας».

- Τις αποφάσεις ΣτΕ (Ολ.) 2839-2840/2000, με τις οποίες ακυρώθηκαν αντίστοιχα η προέγκριση χωροθέτησης και η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για το έργο διασύνδεσης και μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας στις Κυκλάδες (Άνδρο, Τήνο, Μύκονο, Σύρο).

- Την απόφαση ΣτΕ (Ολ.) 3478/2000, με την οποία ακυρώθηκε η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για την εκτροπή του Αχελώου στο φράγμα Συκιάς.

iii. Σε μία μόνο απόφαση, την ΣτΕ (Ε΄) 4633/1997, γίνεται μνεία των άρθρων 2, 130P της Συνθήκης του Μάαστριχτ αλλά και της αρχής της βιωσιμότητας. Με αυτήν ακυρώθηκε η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για την εγκατάσταση υγρών καυσίμων στον Κόλπο Γέρας του Νομού Λέσβου.

Και άλλες αποφάσεις του ΣτΕ...

Η απόφαση ΣτΕ (Ε΄) 3029/2001, η απόφαση ΣτΕ (Ολ.) 613/2002, η απόφαση ΣτΕ (Δ΄) 3057/2002, η απόφαση ΣτΕ (Ολ.) 258/2004, η απόφαση ΣτΕ (Ολ.) 1264/2005, η απόφαση ΣτΕ (Ολ.) 1672/2005, η απόφαση ΣτΕ (Ε΄) 1804/2005.

1.2. Νομολογία του ΔΕΚ

- Η απόφαση Factortame I (C-213/89)

Η αναγνώριση της σημασίας που έχει για το κοινοτικό δίκαιο ο θεσμός της προσωρινής προστασίας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων εκδηλώθηκε με την απόφαση Factortame I του ΔΕΚ: «το εθνικό δικαστήριο, ενώπιον του οποίου έχει αχθεί διαφορά σχετική με το κοινοτικό δίκαιο και το οποίο κρίνει ότι το μόνο εμπόδιο για να διατάξει προσωρινά μέτρα αποτελεί ένας κανόνας εθνικού δικαίου, οφείλει να μην εφαρμόσει τον κανόνα αυτό».

- Το ΔΕΚ η απόφαση Zuckerfabrik (C-143/88): «η αναστολή εκτελέσεως εθνικής πράξεως που εκδόθηκε προς εκτέλεση κοινοτικού κανονισμού μπορεί να διαταχθεί από το εθνικό δικαστήριο, εφόσον το δικαστήριο αυτό έχει αμφιβολίες ως προς το κύρος της κοινοτικής πράξης και εφόσον –στην περίπτωση που το ΔΕΚ δεν έχει επιληφθεί ερωτήματος σχετικού με το κύρος της βαλλόμενης πράξεως- του υποβάλει σχετικό ερώτημα, εφόσον συντρέχει περίπτωση επείγοντος, ο δε

αιτών απειλείται με βαρεία και ανεπανόρθωτη ζημία, και εφόσον το εν λόγω δικαστήριο λάβει δεόντως υπόψη του τα συμφέρον της Κοινότητας».

- Απόφαση *Cassis de Dijon*

Για να ξεπεραστούν τα εμπόδια από την εννοιολογική στενότητα του άρθρου 30 το ΔΕΚ δέχθηκε ότι η εφαρμογή των άρθρων 28 και 29 περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων υπόκειται σε επιπλέον περιορισμούς που δεν διατυπώνονται ρητώς από τους συντάκτες της Συνθήκης. Στην απόφαση *Cassis de Dijon* (20.2.1979, 120/78) ορίζεται ότι «τα εμπόδια κατά της ελεύθερης κυκλοφορίας εντός της Κοινότητας, τα οποία προκύπτουν από τις διαφορές των εθνικών νομοθεσιών...πρέπει να γίνουν δεκτά στο μέτρο που αυτές οι διατάξειςείναι απαραίτητες για να ικανοποιηθούν επιτακτικές ανάγκες, ιδίως ως προς την αποτελεσματικότητα των φορολογικών ελέγχων, την προστασία της δημόσιας υγείας, την εντιμότητα των εμπορικών συναλλαγών και την προστασία των καταναλωτών» (σκ. 8). Με την απόφαση αυτή το άρθρο 28 εμπλουτίστηκε με μια *rule of reason* η οποία τελικώς παρείχε την ευχέρεια στον δικαστή να θεωρήσει την προστασία του περιβάλλοντος ως τέτοια επιτακτική ανάγκη και να την εντάξει στις δικαιολογημένες αποκλίσεις από την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων.

Η νομολογιακή ανάδειξη το περιβάλλοντος σε θεμιτό εμπόδιο της ελεύθερης κυκλοφορίας

-Απόφαση ADBHU (240/83)

Η απόφαση: Το δικαστήριο παρατήρησε, καταρχάς, ότι η αρχή της ελευθερίας του εμπορίου δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται με τρόπο απόλυτο, αλλά υπόκειται σε περιορισμούς που δικαιολογούνται από τους «στόχους γενικού συμφέροντος» που επιδιώκει η Κοινότητα (σκ.12).

Μετά εξέτασε τις επιμέρους διατάξεις της επίμαχης Οδηγίας και συνήγαγε ότι τα κρίσιμα μέτρα, ακόμη κι αν δεν είναι ικανά να επιδράσουν περιοριστικά στην ελεύθερη άσκηση των εμπορικών δραστηριοτήτων, δεν εισάγουν πάντως διακρίσεις στη μεταχείριση των οικονομικών φορέων ούτε υπερβαίνουν τους «αναπόφευκτους περιορισμούς που δικαιολογούνται από την επιδίωξη του στόχου γενικού συμφέροντος, που είναι η προστασία του περιβάλλοντος».

- Απόφαση Bettati (C-341/95)

Η απόφαση: Σύμφωνα με το ΔΕΚ, «η απαγόρευση χρήσεως και εμπορίας των HCFC προς προστασίας της στοιβάδας του όζοντος δεν μπορεί να θεωρηθεί δυσανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό».

- Απόφαση Diego Cali (C-343/95)

Η απόφαση: Το ΔΕΚ διέκρινε μεταξύ της άσκησης από ένα κράτος μέλος αυθεντικής δημόσιας εξουσίας, η οποία δικαιολογεί τη μη εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού, και της απλής ανάμειξής του σε οικονομικές δραστηριότητες βιομηχανικού ή εμπορικού χαρακτήρα. Η ανωτέρω διάκριση, σύμφωνα με το Δικαστήριο, δεν ανατρέπεται από μόνο το γεγονός ότι η δραστηριότητα δημόσιας εξουσίας δεν ασκείται απ' ευθείας από τη δημόσια διοίκηση, αλλά μέσω μιας οικονομικής οντότητας στην οποία εκχωρούνται ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα. Στη συνέχεια, εκτίμησε ότι «η επιτήρηση προς πρόληψη της ρυπάνσεως ...συνιστά αποστολή γενικού ενδιαφέροντος που εμπίπτει στις ουσιώδεις λειτουργίες του κράτους σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος στο θαλάσσιο τομέα» (σκ.22) και ότι η επιτήρηση αυτή «συνδέεται με την άσκηση προνομίων σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος που συνιστούν τυπικώς προνόμια δημόσιας εξουσίας». Συνεπώς, σύμφωνα με το ΔΕΚ, η δραστηριότητα της εν λόγω επιχείρησης δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 82 ΣυνθΕΚ, παρά το ότι οι χρήστες του λιμένα πρέπει να καταβάλουν τέλη για τη χρηματοδότησή της.

-Απόφαση για τα «δανικά μπουκάλια» (C-302/86)

Η απόφαση: Το ΔΕΚ δέχθηκε, κατ' αρχήν, ότι «τα προκύπτοντα από τις διαφορές των εθνικών ρυθμίσεων εμπόδια

στην ελεύθερη κυκλοφορία εντός της Κοινότητας πρέπει να γίνονται δεκτά, εφόσον η εθνική ρύθμιση, εφαρμοζόμενη αδιακρίτως στα εθνικά και εισαγόμενα προϊόντα, δύναται να δικαιολογείται ως αναγκαία για την ικανοποίηση επιτακτικών απαιτήσεων του κοινοτικού δικαίου» (σκ. 6, με παραπομπή στην προαναφερθείσα απόφαση Cassis de Dijon). Συνεπώς, από τη στιγμή που η προστασία του περιβάλλοντος είναι ένας από τους «ουσιώδεις στόχους της Κοινότητας», πρέπει να χαρακτηριστεί και ως «επιτακτική απαίτηση δυνάμενη να περιορίσει την εφαρμογή του άρθρου 30 [άρθρο 28 τώρα] της Συνθήκης» (σκ. 9).

Και άλλες αποφάσεις του ΔΕΚ...

Απόφαση Dusseldorp (C-203/96), Απόφαση Almelo (C-393/92), Απόφαση Aher (C-389/96), Απόφαση Dusseldorp (C-203/96), Απόφαση για τα «βαλλονικά απόβλητα» (C-2/90)
Απόφαση για τις «πλαστικές σακούλες» (C-380/87)

2. Νομολογία που αφορά την εσωτερική προστασία του περιβάλλοντος.

- Απόφαση του ΣτΕ 796/2003 Τμ. Ε' [Λατομεία], προσιτή στη διεύθυνση: <http://tosyntagma.ant-sakkoulas.gr/nomologia/item.php?id=950>

- Απόφαση ΣτΕ 2996/2003 Τμήμα Ε' [Δάσος Στροφυλιάς], προσιτή στη διεύθυνση: <http://tosyntagma.ant-sakkoulas.gr/nomologia/item.php?id=973>

- Απόφαση ΣτΕ 843/2009 (7μ.) [Τροποποίηση ρυμοτομικού σχεδίου σε συμμόρφωση προς ακυρωτική απόφαση], προσιτή στη διεύθυνση:
<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3647&lang=1&catpid=98>

- Απόφαση ΣτΕ 831/2009 [Μη νόμιμος καθορισμός ως λατομικής περιοχής χαρακτηρισμένης ως μόνιμο καταφύγιο άγριας ζωής], προσιτή στη διεύθυνση:
<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3647&lang=1&catpid=98>

- Απόφαση Σ.τ.Ε 3367/2005, Τμ Ε' [Οικιστικό περιβάλλον. Όροι δόμησης. Πολεοδομικό κεκτημένο], προσιτή στη διεύθυνση:
<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=2092&lang=1&catpid=98>

- Απόφαση Σ.τ.Ε. 2980/2005, Τμ. Ε' [Οικιστικό περιβάλλον. Τροποποίηση σχεδίων πόλεων. Κοινόχρηστοι χώροι. Σύμφωνη με το άρθρο 24 παρ. 2 Συντ. ερμηνεία του νόμου.], προσιτή στη διεύθυνση:

<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=2092&lang=1&catpid=98>

-Αποφαση Σ.τ.Ε 705/2006, Ολομέλεια [Φυσικό περιβάλλον. Αρχή βιώσιμης ανάπτυξης. Λατομεία], προσιτή στη διεύθυνση: <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=2092&lang=1&catpid=98>

Και άλλες αποφάσεις του ΣτΕ για το περιβάλλον...

Σ.τ.Ε. 1447/2006, Τμ. Ε΄[Δάση. Χαρακτηρισμός. Αρχή αμεροληψίας], Σ.τ.Ε. 1611/2006 και 1747/2005, Σ.τ.Ε. 3430/2006, Τμ. Ε΄, [Φυσικό περιβάλλον. Μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Βιολογικός καθαρισμός λυμάτων. Μύκονος], Σ.τ.Ε. 2489/2006, Ολομ. [Φυσικό περιβάλλον. Βιώσιμη ανάπτυξη. Σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία του νόμου], Σ.τ.Ε. 2266/2007, [Αναβάθμιση λιμένος Νέων Στύρων Ευβοίας], - ΣτΕ 3559/2008 [Κήρυξη δασικής έκτασης ως αναδασωτέας. Ορισμός του δάσους και της δασικής έκτασης]. ΣτΕ 2314/2008 [Λατομική δραστηριότητα στην προστατευόμενη περιοχή της λίμνης Κορώνειας]

Βασικά Συμπεράσματα

Οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι η θέση του περιβάλλοντος έχει αναβαθμιστεί πολύ στην κοινοτική έννομη τάξη (κυρίως με τη Συνθήκη του Μάαστριχ και την αναθεώρησή της στο Άμστερνταμ). Η κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική εμπνέεται από επιμέρους μέτρα στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών, τις οποίες με τη σειρά της επηρεάζει, θετικά τις περισσότερες φορές, και αναδιαμορφώνει σε πολύ μεγάλο βαθμό (παράδειγμα οι σχετικά πρόσφατες οδηγίες για τη διαχείριση των υδάτων και των αποβλήτων).

Εκτός από την κοινοτική νομοπαρασκευαστική δράση μπορούμε με περηφάνια να δηλώσουμε ότι το Ελληνικό σύνταγμα είναι πλέον ένα σύνταγμα «περιβαλλοντικό» και «οικολογικό», αυτό φανερώνεται και από άλλες διατάξεις του Συντάγματος(και εκτός από το αρ.24Σ) από τις οποίες απορρέουν δικαιώματα συναφή με το περιβάλλον ή δικαιώματα τα οποία επεκτείνουν τους προστατευτικούς σκοπούς του. Π.χ. η προστασία της αξίας του ανθρώπου, άρθρο 2 παρ. 1 Σ, η προστασία της προσωπικότητας, άρθρο 5 παρ. 1, το άρθρο 25 παρ. 1 που υποχρεώνει όλα τα όργανα του κράτους να εγγυώνται και να πραγματοποιούν τα συνταγματικά δικαιώματα, το, άρθρο 17 παρ. 1 το οποίο δεν επιτρέπει την άσκηση του δικαιώματος της ιδιοκτησίας σε βάρος του δημοσίου

συμφέροντος, το δικαίωμα στην υγεία, άρθρο 21 παρ. 4 παροχή.

Μετά την αναθεώρηση του Σ (που έγινε 2001) και με τις καταστατικές συνθήκες, δηλαδή την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, την Συνθήκη του Μάαστριχτ και την Συνθήκη του Άμστερνταμ, συνυπάρχουν και συλλειτουργούν με μεγαλύτερη επιτυχία δύο παράλληλα συστήματα «συνταγματικής» περιωπής για την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο ανάπτυξης.

Περίληψη

Στο άρθρο 24Σ κατοχυρώνεται η υποχρέωση του κράτους για την προστασία του περιβάλλοντος και από 2001 προβλέπεται ρητά στο ίδιο άρθρο πως « η προστασία του φυσικού... περιβάλλοντος αποτελεί ... δικαίωμα του καθενός». Επίσης στις καταστατικές συνθήκες που έχουμε αναφέρει παραπάνω, δηλαδή η ΣΜ και η ΣΑ, προβλέπεται πως η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί ένα από τους κυριότερους στόχους της κοινοτικής πολιτικής. Άρα δημιουργείται ένα σύμπλεγμα κανόνων δίκαιου ελληνικής και κοινοτικής προέλευσης που αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος. Με τρόπο αυτό η προστασία είναι πληρέστερη, αν και τα δυο νομικά συστήματα συμπίπτουν σε κάποια σημεία π.χ. η αρχή της

προλήψεως, η αρχή της αειφορίας ,η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης κτλ.

Summary

Article 24 of the Constitution guaranteeing the obligation OF STATE FOR ENVIRONMENTAL PROTECTION and from 2001 in the same article is provided that "the protection of the natural environment is the right of everyone. ALSO, in the Amsterdam Agreement and in thte Maastricht Agreement is provided that the protection of the environment is one of the most important POLICY OBJECTIVES OF THE EUROPEAN COMMUNITY. The two legal frameworks complete one each anther and make the fullest protection of the environment, eventhough there are meny common between tow law systems for example the principle of the PRUDENTIAL action, the principle of the SUSTAINABLE DEVELOPMENT and so on.

Βιβλιογραφία

1. Γιαννακοπούλου (Κ.), Η νομική προστασία του περιβάλλοντος, 1981.
2. Δελλή Γεώργιο «Κοινοτικό Δίκαιο Περιβάλλοντος» Αθήνα 1998,
3. Kramer Ludwig, Ευρωπαϊκό δίκαιο περιβάλλοντος Η νομολογία του ΔΕΚ, ΣΑΚΟΥΛΑΣ ANT. N 1998.

4. Κοντιάδης (Ξ.), Συνταγματική αναθεώρηση και προστασία περιβάλλοντος, 2001.
5. Κορκοβέλος (Χρ.), Η προστασία του περιβάλλοντος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 1997.
6. Σκουρής (Β.)/Τάχος (Α.), Η προστασία του περιβάλλοντος στη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, 1988.